

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 1 februari 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehått två inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 76 och nr 107 av herr *Brädefors m. fl.*

I motionen II: 76 har hemställts, att riksdagen måtte besluta upphäva lagen om kollektivavtal.

I motionen II: 107 har föreslagits, att riksdagen måtte besluta upphäva lagen om arbetsdomstol.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för berörda yrkanden, får utskottet hänvisa till motionen II: 76.

Förslag om upphävande av lagarna den 22 juni 1928 om kollektivavtal och om arbetsdomstol hava tidigare förekommit till behandling vid 1929—1931, 1933 och 1935—1937 års riksdagar.

Vid samtliga dessa riksdagar blevo motioner (II: 89 och II: 179 år 1929, II: 345 år 1930, II: 288 år 1931, II: 81 och II: 250 år 1933, II: 447 och II: 448 år 1935, II: 99, II: 262 och II: 263 år 1936 samt II: 7, 342 och 343 år 1937) med yrkanden att lagarna eller endera av dem måtte upphävas, efter hemställan av andra lagutskottet (utlåtande nr 4/1929, 7/1930, 6/1931, 2/1933, 4/1935, 1/1936 och 6/1937), av riksdagen avslagna.

Utskottet tillåter sig lämna följande statistiska uppgifter angående de mål, som intill senaste årsskiftet underkastats arbetsdomstolens prövning.

Å r	Instämnda från arbetarsidan	Instämnda från arbetsgivarsidan	Hänskjutna av parterna gemensamt	Summa
1929	54	24	3	81
1930	105	44	1	150
1931	153	35	2	190
1932	179	41	1	221
1933	209	19	—	228
1934	166	44	1	211
1935	160	31	—	191
1936	159	20	2	181
1937	159	15	—	174
	1,344	273	10	1,627

Till upplysning angående kollektivavtalens utbredning i vårt land får utskottet lämna nedanstående, ur sociala meddelanden hämtade statistiska uppgifter.

Kollektivavtalen beräknas hava vid utgången av år 1936 (senast tillgängliga uppgifter) omfattat 769,172 arbetare.

Efter avtalens giltighetsområde fördela de sig på följande sätt:

	Antal avtal	Antal därav berörda arbetare
Riksavtal	55	272,407
Distriktsavtal	70	76,602
Ortsavtal	1,518	110,972
Avtal för enskilda arbetsplatser	5,401	309,191
	Tillsammans 7,044	769,172

I motionen II: 76 ha lämnats vissa uppgifter rörande en mot Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet riktad blockad.

Då erinringar kunna göras mot den i motionen givna framställningen av denna konflikt, anser sig utskottet böra i klargörande syfte lämna följande redogörelse, hämtad från arbetsdomstolens dom nr 89/1937.

En byggmästare N. N. hade åtagit sig att utföra vissa byggnadsarbeten för tobaksmonopolets räkning i dess fabriksbyggnad.

För att förebygga att tobaksvaror utsmugglas från fabriksområdet har tobaksmonopolet infört ett visst kontrollförfarande, vilket innebär, att en viss mindre procent av de personer, som lämna området, uttagas till hastig kroppsvisitering. Systemet är anlagt på att erhålla stickprov utan hänsyn till person. Ursprungligen var kontrollen anordnad endast för tobaksmonopolets egna arbetare, vilkas skyldighet att underkasta sig kontrollen fastställts i det för dem gällande kollektivavtalet. Från och med den 1 april 1937 har emellertid kontrollen utsträckts att gälla för samtliga personer, som lämna fabriksområdet. Då tobaksmonopolet för rätten att företaga kroppsvisitering icke kan åberopa sig på någon i lag stadgad rätt, har man avsett att bygga kontrollen på frivillighetens grund. Var och en, som ämnar inträda på fabriksområdet, underrättas om att han vid utgåendet kan bli underkastad visitering. Om vederbörande då icke vill lämna sitt medgivande till eventuell visitering, släppes han icke in. Beträffande arbetare, som komma i entreprenörers eller leverantörers ärenden, har tobaksmonopolet, enligt vad som uppgivits, underrättat vederbörande arbetsgivare, för att dessa skola bli i tillfälle att på förhand träffa överenskommelse med sitt folk rörande underkastelse under visiteringen.

När kontrollen den 1 april 1937 utsträcktes att gälla alla, vägrade de hos N. N. anställda byggnadsarbetare, som sysselsattes inom fabriksområdet, att underkasta sig visitering.

Den 16 juli 1937 lät Svenska Murareförbundets avdelning nr 5 i Stockholm offentliggöra ett meddelande, att tobaksmonopolet på grund av det tillämpade visiteringstvånget förklarades i blockad.

Enligt en överenskommelse den 12 juni 1937 mellan Svenska Byggnadsindustriförbundet, å ena, samt murareförbundet och två andra fackförbund,

å andra sidan, hava dessa enats om vissa allmänna bestämmelser att gälla för lokalavtal, som träffas mellan medlemmar av industriförbundet och avdelningar av fackförbunden. Dessa bestämmelser innehålla bland annat i § 8, att arbetsgivaren äger rätt att leda och fördela arbetet, samt i § 13 mom. a), att föreskrifter, som å arbetsplats meddelats till förekommande av olycksfall eller eldsvåda, skola lända till efterrättelse.

Efter stämning å murareförbundet och avdelningen yrkade byggnadsindustriförbundet och Stockholms Byggmästareförening, till vilka organisationer N. N. var ansluten, å egna och N. N:s vägnar vid arbetsdomstolen, att avdelningen måtte förpliktas att genom effektiva åtgärder häva blockaden ävensom att utgiva skadestånd.

Arbetsdomstolen yttrade i dom den 17 augusti 1937:

Föreliggande tvistefråga skall icke bedömas med hänsyn till huruvida sådana kontrollanordningar, varom här är fråga, skulle kunna genomföras med stöd av § 13 mom. a) i de för byggnadsfacken gällande allmänna bestämmelserna. Tobaksmonopolets kontrollsystem har nämligen icke tillkommit särskilt med tanke på de inom dess fabriksområde bedrivna byggnadsarbetena utan gäller för alla och är betingat av särskilda förhållanden, som äga samband med tobaksmonopolets tillverkning. Dessa kontrollanordningar, vilka icke kunna anses annat än väl avpassade efter vad behovet kräver, böra därför från byggnadsarbetarnas synpunkt betraktas såsom principiellt likartade med andra speciella förhållanden, som kunna å viss arbetsplats göra arbetet farligare, mera tidskrävande, tyngre eller obehagligare än normalt. På grund av sådana förhållanden kan naturligen den enskilde byggnadsarbetaren avstå från att taga anställning vid vederbörande byggnadsföretag, och det har ju icke heller i detta fall gjorts gällande annat än att enskilda murare skulle efter visiteringstvångets genomförande äga befogenhet att avstå från anställning vid N. N:s arbeten inom tobaksmonopolets område.

I fråga om den organisationsmässigt genomförda blockaden är däremot förhållandet ett annat. Visserligen är denna icke endast formellt riktad mot tobaksmonopolet utan avser även ytterst att förmå detta företag till vissa eftergifter. Men blockaden är sakligt sett också riktad mot N. N. Denne har åtagit sig att under lojalt respekterande av de kontrollanordningar tobaksmonopolet genomfört utföra vissa byggnadsarbeten. För fullgörande av detta åtagande är han beroende av att arbetare — organiserade eller icke — vilja taga anställning vid byggnadsföretaget och sålunda frivilligt underkasta sig visiteringen. Blockaden, som är anlagd på att hindra N. N. från att erhålla någon arbetskraft, så länge kontrollåtgärderna upprätthållas för murariarbetarnas del, riktar sig sålunda för ett speciellt fall mot N. N:s möjlighet att själv bestämma, när han med hänsyn till givna förhållanden på arbetsplatsen vill åtaga sig ett byggnadsarbete. De genom kollektivavtal för byggnadsfacken fastställda bestämmelserna göra emellertid icke någon inskränkning i arbetsgivarens lagliga befogenhet att utan inblandning från arbetarnas sida själv leda sitt företag, vilken befogenhet tvärtom understrukits genom avtalets bestämmelse i § 8. Blockaden avser sålunda att bereda avdelningen ett inflytande, som icke tillkommer densamma enligt avtalet, och följaktligen att göra ändring i detta. Blockaden strider alltså såväl mot avtalet som mot 4 § första stycket 2. i lagen om kollektivavtal. Då tvist förelegat, huruvida förhållandena berättigat avdelningen att vidtaga stridsåtgärd, har blockaden för övrigt intill dagen för arbetsdomstolens dom varit olaglig redan på den grund att den utgjort påtryckningsmedel i tvistefrågan. Blockaden må sålunda icke längre upprätthållas, vari naturligen också ligger, att avdelningen har att för

framtiden överlämna åt de arbetssökande att individuellt och frivilligt avgöra, huruvida de med underkastelse under visiteringen vilja taga anställning vid byggnadsarbetena inom tobaksmonopolets fabriksområde. — — —

Arbetsdomstolen förpliktade avdelningen *dels* att omedelbart häva blockaden och därom offentliggöra meddelande *och dels* att utgiva skadestånd och rättegångskostnader.

Två av domstolens ledamöter voro på det sätt skiljaktiga, att de ville ogilla skadeståndstalan.

Utskottet.

Utskottet finner skäl icke föreligga, som kunna föranleda utskottet att tillstyrka, att gällande lagstiftning om kollektivavtal och om arbetsdomstol upphäves.

Utskottet får därför hemställa,

- 1) att motionen II: 76 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt
- 2) att motionen II: 107 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 februari 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar Norman, Linder, Hagman*, P. Sandström, Västberg, Wistrand, John Gustavson och Elon Andersson;

från andra kammaren: herrar Österström, Hage, Olovson, Pettersson i Hällbacken, Molander, Sandström i Härnösand, Thorell och Nyblom*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.